

КЛАСИЧНИЙ ДОСЛІДНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ: ІСТОРИОГРАФІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН, ШЛЯХИ ПРІОРИТЕТНОГО РОЗВИТКУ

(до 180-річчя Київського національного університету імені
Тараса Шевченка 1834-2014)

КУРКО Микола Нестерович - доктор юридичних наук, доцент, Заслужений юрист України, проректор Міжрегіональної академії управління персоналом, генеральний директор Президентського університету

БІЛЕНЧУК Петро Дмитрович - кандидат юридичних наук, доцент кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КРУГЛОВА Людмила Борисівна - кандидат історичних наук, головний зберігач фондів Музею історії Київського національного університету імені Тараса Шевченка

В статті сформульовані стоки, вехи і основні етапи розвитку українського класичного університету.

Ключові слова: 180-річний поступ Київського університету.

Відповідно до визначених Конституцією України засадничих цінностей, зокрема про те, що „людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю” дозволяє зробити висновок про те, що наріжним каменем, орієнтиром, фундаментом їх реалізації є освіта, наука і культура, які і визначають основні пріоритети розвитку людини, суспільства і держави в третьому тисячолітті. Забезпечення в реальному житті визначених ст.3 Конституції України світоглядних цінностей особливо є важливим сьогодні, оскільки початок третього тисячоліття позначився оновленими поглядами світової спільноти в майбуття, визначенням ціннісних властивостей суспільного життя, які характеризують його якість. Світ визнав, що добробут, освіта та здоров'я людини є головними чинниками якості її життя, а якість освіти – основною метою, пріоритетом розвитку суспільства в ХХІ столітті.

А це означає, що стратегічні орієнтири розвитку освіти, науки, культури і сфери практичної діяльності доцільно будувати на основі використання інтерактивних засобів навчання, інноваційних засобів пізнання, ноотехнологій і гід-технологій.

Тому очевидно, що підготовка кадрів вищої кваліфікації для всіх сфер українського державотворення відіграє неоціненну роль у забезпеченні органів державної влади, місцевого самоврядування, правосуддя та правопорядку спеціалістами.

Декларацією всесвітньої конференції „Наука для ХХІ століття: нові зобов'язання” зроблено ставку на розвиток освіти, науки й сучасних технологій як єдиного способу уникнути глобальної ресурсної кризи й забезпечити благополуччя населення на нашій планеті. Очевидно, що необхідність руху України до європейських стандартів, інтеграції її у світовий освітній і науковий простір не викликає сумніву. Фактично від того, як відбувається підготовка національних кадрів, багато в чому залежить престиж вітчизняної освіти, науки й успіх такої інтеграції.

В умовах реформування органів законодавчої, виконавчої і судової влади, прийняття нового законодавства для утвердження справедливого судочинства відповідно до вимог Загальної Декларації прав людини, Європейської конвенції з прав людини, Лісабонської стратегії і принципів Болонського процесу, Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року та світових освітніх стандартів постає надзвичайно відповідальне завдання щодо формування нових концепцій, доктрин, підходів до фахової підготовки висококваліфікованих спеціалістів у галузі права, філософії, культури, медицини, економіки,

кібернетики і т. ін., котрі повинні забезпечувати реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків громадян у XXI столітті. Однією з головних тенденцій розвитку сучасного знання в окремих сферах освіти, науки і практики є його інтеграція і диференціація, що зумовлене швидкими темпами зростання обсягів наукового знання, його розширенням, поглибленням та фаховою спеціалізацією. Цей процес настільки швидкий, стрімкий, що потреба синтезу й інтеграції сучасних знань стала найважливішою умовою для фахової підготовки спеціалістів з метою подальшого розвитку та ефективного удосконалення окремих сфер життєдіяльності людини, суспільства і держави.

Узагальнений багатолітній досвід свідчить, що вище окреслені завдання українського державотворення в галузі освіти, науки та культури уже понад 180 років здійснює в реальному житті класичний дослідницький освітньо-науковий флагман, провідний вищий навчальний заклад України – Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Тому, базуючись на вище визначених принципах, концептуальних положеннях автори даної статті спробували окреслити джерелознавчі витoki, сформулювати ціннісні світоглядні орієнтири, систематизувати основні віхи творчого зростання цього славетного освітньо-наукового флагмана української, європейської і світової думки, висвітлити його історіографічне коріння, дослідити і узагальнити сучасний стан, консолідовано проаналізувати горизонти та викласти шляхи пріоритетного розвитку у третьому тисячолітті.

У цьому році Київський національний університет імені Тараса Шевченка відзначає своє 180-річчя. Статут університету був затверджений 6 січня 1834 року (за новим стилем), а 27 липня 1834 року відбулося його офіційне публічне відкриття

Дійсно, влітку 1834 р. у м. Києві відбулася знаменна подія, урочисте відкриття Імператорського університету Св. Володимира, одного з найвідоміших згодом своїми здобутками університетів України, Європи і світу. Заняття у новоствореному універ-

ситеті почалися 28 серпня (9 вересня) того ж року. Першим відкрився філософський факультет, що мав два відділення – історико-філологічне і фізико-математичне. Наступного 1835 р. розпочав свою діяльність юридичний факультет, згодом у 1841 р. відкрився медичний факультет. Від 1850 р. відділення філософського факультету стали двома окремими факультетами.

У перший рік навчання до Київського університету було зараховано всього 62 студенти, з них 28 православних (українців та росіян) та 34 католики і уніати (поляки й декілька українців), з них 57 студентів належали до дворянства. По факультетах і відділах перші студенти розподілялися таким чином: на історико-філологічному відділі навчалося 13 осіб; на фізико-математичному – 14; юридичний факультет налічував 36 осіб.

З 1834 по 1917 рік в Київському університеті змінилося чотири статuti: 1833, 1842, 1863 і 1884 рр. Перші два були складені спеціально для Київського університету, а два останні – для всіх російських університетів.

Долаючи труднощі на початковому етапі свого становлення, Київський університет досить стрімко перетворився на один із провідних освітньо-наукових центрів не лише Російської імперії, але й усієї Європи. Вагомий внесок нашої Alma mater у розвиток вітчизняної науки, освіти та культури має неоціненне значення для прийдешніх поколінь.

Університетські студенти, викладачі та співробітники завжди брали активну участь у творенні знакових сторінок історії. Процеси суспільного, наукового, політичного, культурного та освітнього життя нашої країни XIX, XX та початку XXI століть тісно пов'язані з Київським університетом. На долю його вихованців випали революції, громадянська й дві світові війни, евакуації та реорганізації, здобуття наукового визнання в світі та широка громадська діяльність. Одночасно в університеті вчилися і працювали представники різних політичних поглядів. Минав час, змінювались покоління і форми державного устрою країни, але університет завжди залишався храмом

освіти, науки та культури, осередком прогресивних ідей і суспільних рухів, зразком громадянської мужності, вогнищем непокори будь-яким проявам несправедливості та насильства.

Як осередок вільнодумства та нових ідей суспільного прогресу Київський університет кілька разів закривали. Спочатку за часів правління його засновника імператора Миколи I, згодом при більшовицькій владі. Однак з часом Університет став потужним світоглядним центром українського національного руху, що дав поштовх до відродження української державності.

З іменем Київського університету пов'язані створення та розвиток низки вітчизняних наукових шкіл, у його стінах здійснювались відкриття світового рівня, формувались високі гуманістичні ідеали, цінності і креативні пріоритети.

Сотні вчених Київського університету зробили неоціненний та гідний внесок у розвиток світової науки та вищої школи, а також суспільно-політичної думки України. У стінах університету викладали десятки визначних вчених. Це талановиті історики й філологи М.О. Максимович (перший ректор університету), В.С. Іконников, М.І. Костомаров, В.Я. Шульгін, В.Ф. Домбровський, О.І. Ставровський, П.В. Павлов, І.Я. Нейкірх, В.Б. Антонович, І.М. Каманін, О.І. Левицький, І.В. Лучицький, О.М. Лазаревський, М.П. Драгоманов, М.С. Грушевський, Ю.А. Кулаковський, Ф.Я. Фортинський, В.І. Модестов, Ф.Г. Міщенко, В.М. Перетц, А.М. Лобода, В.П. Голубовський, О.І. Білецький, А.Ю. Кримський, М.В. Довнар-Запольський, Є.В. Тарле; юристи І.М. Данилович, К.О. Неволін, С.Й. Богородський, М.Д. Іванишев, М.Ф. Владимирський-Буданов, О.Ф. Кістяківський, В.А. Незабитовський, Ф.І. Леонтович, О.В. Романович-Славатинський, С.М. Орнатський, Р.І. Базінер, О.О. Федотов-Чеховський, О.О. Ейхельман; економіст М.І. Зібер; математики В.П. Єрмаков, Д.О. Граве, М.М. Боголюбов, Б.Я. Букреев; механіки І.І. Рахманінов, Г.К. Сулов, П.В. Воронець; фізики М.П. Авенаріус, М.М. Шіллер, Й.Й. Косоногов; хіміки П.П. Алексєєв, М.А. Бунге,

С.М. Реформатський; А.К. Бабко, А.М. Голуб, А.Т. Пилипенко, А.І. Кіпріанов; геологи К.М. Феофілактів, В.М. Чирвинський, М.І. Андрусов, П.А. Тутковський; ботаніки І.Г. Борщов, І.Ф. Шмальгаузен, С.Г. Навашин, К.А. Пурієвич, О.В. Фомін, М.Г. Холодний; зоологи К.Ф. Кеслер, О.О. Ковалевський, О.М. Северцов, О.О. Коротнєв, біохімік О.В. Палладін; медики В.О. Караваяєв, В.О. Бец, М.В. Скліфосовський, В.К. Високович, М.М. Волкович, В.П. Образцов, М.Д. Стражеско, В.Ю. Чаговець, Ф.Г. Яновський та багато інших.

Університет виховав у своїх стінах цілу плеяду визначних діячів науки та культури, серед них: композитори М.В. Лисенко, Л.М. Ревуцький, М.А. Завадський; письменники та поети М.П. Старицький, М.Т. Рильський, І.Ю. Коваленко, А.П. Свидницький, В.І. Самійленко, Я. Івашкевич, М.К. Зеров, М.А. Драй-Хмара, П.П. Филипович, Юрій Клен, Михайло Орест, М.О. Булгаков, Тодось Осьмачка, Віктор Петров (Домонтович), О.Є. Корнійчук, К.Г. Паустовський, О. Забужко, В.І. Положий та інші.

У 1845-1847 рр. у складі Київської Археологічної Комісії, що діяла при університеті, працював визначний український художник, поет і громадський діяч Тарас Григорович Шевченко. 200 років з дня його народження святкуємо у 2014 р. Ця славна дата співпадає зі 180-річним ювілеєм нашої Alma mater.

Протягом 180 років своєї діяльності Київський університет був неодноразово реорганізований і змінював свою назву: Київський Імператорський університет Св. Володимира (1834-1919), Київський університет (1919-1920). Далі він був розформований і згодом продовжив свою діяльність як Київський вищий інститут народної освіти ім. М. Драгоманова, що існував 13 років. У 1933 р. був відновлений як Київський державний університет. Ім'я Кобзаря університету було присвоєно у 1939 р., і він став називатися Київським державним університетом ім. Т.Г. Шевченка. Вручення двох урядових нагород також внесли зміни до назви університету – Київський ордена Леніна державний університет ім. Т.Г. Шевченка (1959), Київський ор-

дена Леніна і ордена Жовтневої революції університет ім. Т.Г.Шевченка (1984). Після здобуття Україною незалежності – Київський університет імені Тараса Шевченка (1991) та, нарешті, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (1994).

Бережно передавалася духовна традиція університету від покоління до покоління, і з часом утворився неповторний образ Київського університету – червоного красеня столиці, велетня освітянського, наукового і культурологічного руху українського державотворення.

Студенти, викладачі та співробітники Київського університету були активними учасниками процесів національного відродження кінця 1980-х – початку 1990-х рр. ХХ ст., що призвели до проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року. Цей процес продовжився і на світанку ХХІ століття, коли Київський університет був учасником всіх суспільно-політичних подій і майданів. Незламний дух та віра в зміни на краще майбутнє – притаманні риси шевченківського Університету.

На діяльності Київського університету відобразились всі протиріччя історії українського суспільства. Водночас Університет гордиться своїми здобутками, оскільки подарував світу відомих творців та незламних патріотів, якими дуже пишається. Але іноді в його стінах з'являлися руйнівники людських доль і ганебні зрадники, сором за яких теж довелося пережити Університету.

Попри все Київський університет знову відроджувався та з новими силами поринав у вир освітянського, наукового, культурного й громадського життя суспільства.

Нині, свято оберігаючи свої найкращі вікові традиції, флагман української освіти, науки і культури, найпотужніший виш України – Київський національний університет імені Тараса Шевченка впевненою ходою крокує у майбутнє, реалізує на практиці доленосні ідеї, креативні інновації з метою розбудови української держави на засадах духовності, світоглядності, самодостатності, ефективності, інтегрованості, всеосяжності, справедливості.

За роки незалежності України Київський національний університет імені Та-

раса Шевченка перетворився на провідний університет нашої країни та став вагомою складовою освітянського, наукового і культурного потенціалу держави. Відомо, що Київський університет підтримує широкі міжнародні творчі зв'язки з університетами зі всього світу. На сьогоднішній день університет має партнерські угоди з 175 університетами із 55 країн світу. До складу університету входить 16 факультетів та 7 навчальних інститутів, 1 навчально-науковий центр, підготовче відділення, Центр українознавства, 11 науково-навчальних музеїв, Інформаційно-обчислювальний центр, Астрономічна обсерваторія, Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет» та Наукова бібліотека ім. М. Максимовича, фонди якої налічують нині 3 390 190 примірників документів. Навчальний процес забезпечують 192 кафедри. Сьогодні в Університеті навчається більше 26 тис. студентів, понад 1600 аспірантів та 120 докторантів.

21 квітня 1994 р. Указом Президента України Л.М.Кравчука № 176/94 університету було надано статус «національний», а 25 листопада 1999 р. новим Указом Президента України Л.Д.Кучми № 1496/99 автономний статус університету було значно розширено. 5 травня 2008 р. видано Указ Президента України В.А.Ющенка-№ 412/2008, яким передбачено перетворення університету на головний навчально-науковий центр України з підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів вищої кваліфікації. 29 липня 2009 р. постановою Кабінету Міністрів України № 795 університету було надано статус самоврядного (автономного) дослідницького національного вищого навчального закладу, передбачено посилене фінансування програм перспективного розвитку університету.

7 квітня 2009 р. конференцією трудового колективу Київського національного університету імені Тараса Шевченка була прийнята та офіційно затверджена нова редакція Статуту, який нині регламентує діяльність Університету.

У 2013 р. Київський університет увійшов у ТОП-500 у міжнародному рейтингу найкращих університетів світу QS World

University Rankings (Велика Британія), посівши 441–450 місце.

Випускники Київського університету працюють у багатьох галузях освіти, науки і культури України, ведуть активну громадсько-політичну роботу. Серед його вихованців – академіки НАН України, ректори вищих навчальних закладів та декани факультетів, народні депутати України, керівники науково-дослідних установ, центральних та місцевих органів влади, заслужені діячі науки і техніки України, заслужені працівники освіти України, Лауреати Державних премій України тощо. Нині колектив Університету, зберігаючи і примножуючи славні традиції минулого, наполегливо працює над вдосконаленням навчально-виховного процесу, розгортанням наукових досліджень, готуючи потужні наукові кадри для вітчизняної освіти, науки і практики.

За 180 років своєї діяльності Київський національний університет імені Тараса Шевченка як осередок національної духовності, освіти, науки та культури став невичерпним джерелом інтелектуального потенціалу України на шляху розвитку українського державотворення.

Кузнею кадрів вищої кваліфікації називають сьогодні Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Ректорат, інститути, факультети, кафедри прикладають максимум зусиль для того, щоб знання, навички й уміння, які отримують студенти в процесі навчання, перетворилися в глибокі особисті переконання, а принципи їх життя та практичної діяльності сприяли і в майбутньому безперервному підвищенню їх кваліфікації як фахівців.

180-літній ювілей Київського національного університету імені Тараса Шевченка, найпотужнішого наукового, освітянського та культурного осердя України, – важливе свято української освіти, науки і культури, яке формується на засадах духовності, людяності, наукової аргументованості та справедливості.

Література

1. Академические списки Императорского Университета Св. Владимира (1834-1884). – К., 1884. – [4], 6, 200 с.
2. Alma mater: Університет Св. Володимира напередодні та в добу Української революції 1917-1920: матеріали, документи, спогади: у 3 кн. / упоряд. В.А. Короткий, В.І. Уляновський. – К., 2000-2001. – (Київський університет у документах, матеріалах та спогадах сучасників).
3. Кн. 1: Університет Св. Володимира між двома революціями. – 2000. – 704 с.
4. Кн. 2: Університет Св. Володимира за доби Української Центральної ради та Гетьманату Павла Скоропадського. – 2001. – 704 с.
5. Андрейцев В.І. Юридичний факультет на перетині віків: документи і матеріали / В.І. Андрейцев. – К., 2005. – 612 с.
6. Астрономічна обсерваторія Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 150 років / відп. ред. В.М. Єфіменко. – К., 2005. – 260 с.
7. Біленчук П.Д. Юбилей университета. До 150-летия открытия. / П.Д. Біленчук, Н.И. Клименко // Советский милиционер. – 1984. – 29 июля. – С.3.
8. Біленчук П.Д., Семаков Г.С. Криміналістика. Кредитно-модульний курс: підручник / П.Д. Біленчук, Г.С. Семаков. За ред. П.Д. Біленчука. – 4-те вид., змін., допов. і доопр.: Київський університет права НАН України (До 180 річчя відкриття Київського національного університету імені Тараса Шевченка). – К.: ВД «Дакор», 2013. – 700 с.
9. Біленчук П.Д., Семаков Г.С. Криміналістика. Кредитно-модульний курс: підручник / П.Д. Біленчук, Г.С. Семаков. За ред. П.Д. Біленчука. – 3-те вид., змін., допов. і доопр.: Київський університет права НАН України (До 180 річчя відкриття Київського національного університету імені Тараса Шевченка). – К.: ВД «Дакор», 2014. – 700 с.
10. Біленчук П.Д., Мотлях О.І., Рибальченко О.М., Усіков І.П. Аудіовізуальна психофізіологічна діагностика людини: історія, теорія, практика. Монографія / За ред. П.Д. Біленчука (До 180 річчя відкриття Київського національного університету імені Тараса Шевченка). – К.: 2013. – 420 с.
11. Биографический словарь профессоров и преподавателей Университета Св. Владимира (1834-1884) / под ред. В.С. Иконникова. – К., 1884. – [4], XXXVI, 816, II с.
12. Бойчак М.П. История Киевского военного госпиталя. Киевский госпиталь – учебная и научная база медицинского факультета Университета Св. Владимира и Киевского медицинского института / М.П. Бойчак. – К., 2005. – 752 с.
13. Ботанічний сад ім. акад. О.В. Фоміна Київського державного університету = Hortus

botanicus Fominianus Universitatis Kieviensis / ред. кол.: В.В. Капустян, Г.А. Гончаренко, О.М. Колесниченко. – К., 1989. – 168 с.

14. Бубнов Н.М. Сага о правой профессуре Университета Св. Владимира / Н.М. Бубнов. – К., 1917. – 16 с.

15. Василенко М. Кремінецький ліцей і Університет Св. Володимира / М. Василенко. Записки соц.-екон. відділу ВУАН, т. 1. – К., 1923. – 49 с.

16. Виндинг В.В. Сборник постановлений и распоряжений начальства по Университету Св. Владимира и прочим русским университетам / В.В. Виндинг. – К., 1872. – [Ч. 1]. – IV, 320 с.

17. Висока місія: сторінки історії Інституту міжнародних відносин Київського університету імені Тараса Шевченка: науково-публіцистичне видання / авт. кол.: Л.В. Губерський, В.П. Гондюл, Г.Г. Почепцов та ін. – К., 1999. – 192 с.

18. Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К., 2001. – 15 с.

19. Владимирский-Буданов М.Ф. История Императорского Университета Св. Владимира. В 2-х т. / М.Ф. Владимирский-Буданов. – К., 1884. – Т. 1: Университет Св. Владимира в царствование императора Николая Павловича. – [4], 674, XLII, IV с.

20. Владимирский-Буданов М.Ф. Пятидесятилетие Императорского Университета Св. Владимира. 1834-1884: речь, произнесенная на юбилейном акте университета (8 сентября 1884 г.) / М.Ф. Владимирский-Буданов. – К., 1884. – 59 с.

21. Воловенко П.Ф. Сборник постановлений и распоряжений начальства по Университету Св. Владимира и прочим русским университетам с 1892 по 1911 гг. / П.Ф. Воловенко. – К., 1912. – 1020 с.

22. Вчені-хіміки Почесні члени Університету Св. Володимира (1834-1919) / [В.В. Скопенко, Т.В. Табенська, В.А. Короткий, Ю.В. Цимбал]. – К., 2001. – 160 с.

23. Географи Київського університету: довідник / авт. кол.: Я.Б. Олійник, С.Ю. Бортник, Г.М. Гродзинський та ін. – К., 2003. – 172 с.

24. Географічний факультет: досягнення, проблеми, перспективи розвитку : довідка Вченої ради / ред. С.А. Важна, А.В. Шегда. – К., 2008. – 72 с.

25. Географічний факультет у персоналіях / [авт. кол.: Я.Б. Олійник, С.Ю. Бортник, М.Д. Гродзинський та ін.]. – К., 2008. – 190 с.

26. Географічному факультету – 70 / [авт. кол.: Я.Б. Олійник, С.Ю. Бортник, М.Д. Гродзинський та ін.]. – К., 2003. – 92 с.

27. Граціанська Л.М. Математики Київського університету / Л.М. Граціанська. – К., 1967. – 48 с.

28. Грицай Н.А. Здание университета им. Т.Г. Шевченко в Киеве / Н.А. Грицай. – К., 1959. – 19 с.

29. Грунський М. Робфак Київського інституту народної освіти (1923-1925 рр.) / М. Грунський. – К., 1926. – 52 с.

30. Дашкевич Н.П. 25-летие Исторического общества Нестора-летописца / Н.П. Дашкевич. – К., 1899. – [3], 98 с.

31. Добровольский Л.А. Интерьер помещенный кафедр общественных наук с техническими средствами обучения / Л.А. Добровольский, В.А. Молостов. – К., 1973. – 40 с.

32. Жмудський О.З. Київський університет за 125 років (1834-1959) / О.З. Жмудський. – К., 1959. – 63 с.

33. З іменем Святого Володимира: Київський університет у документах, матеріалах та спогадах сучасників: у 2 кн. – К., 1994. – Кн. 1. – 398 с.; Кн. 2. – 453 с.

34. Зоологічний музей Київського ордену Леніна державного університету ім. Т.Г. Шевченка: путівник. – К., 1959. – 28 с.

35. Историко-статистические записки об ученых и учебно-вспомогательных учреждениях Императорского Университета Св. Владимира / под ред. В.С. Иконникова. – К., 1884. – III, 416, 68 с.

36. Інститут журналістики: довідник / за ред. А.З. Москаленка. – К., 1998. – 30 с.

37. Інститут журналістики – 60 / упоряд. В.Е. Шевченко; за ред. В.В. Різуна. – К., 2007. – 48 с.

38. Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка / [авт. кол.: Л.В. Губерський, С.І. Баранов, С.Я. Боринець та ін.]. – К., 2004. – 278 с.

39. Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка: минуле й сьогодні (1834-2004 рр.) / [під ред. Г.Д. Казьмирчука]. – К., 2004. – 356 с.

40. Історія зоології у Київському університеті: присвячено 170-річчю заснування кафедри зоології та 100-річчю з дня народження професора О.Б. Кістяківського / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, кафедра зоології. – К., 2004. – 99 с.

41. Історія Київського університету (1834-1959) / відповід. ред. проф. О.З. Жмудський. – К., 1959. – 628 с.

42. Казанцева Л. Київське вікно у Всесвіт : історія Київської астрономічної обсерваторії в контексті історії розвитку національної та світової науки / Л. Казанцева, В. Кислюк. – К., 2006. – 183 с. – (Невідома Україна).

43. Катренко А.М. Наукові зв'язки Київського університету 1834-1917 роки: текст лекцій / А.М. Катренко, Я.А. Катренко. – К., 1994.

– 35 с.

44. Катренко А.М. «Университетские известия» та видання праць вчених Київського університету: наук.-навч. видання / А.М. Катренко, В.М. Щербатюк. – К., 1996. – 48 с.
45. Кафедра історії філософії / за ред. В.І. Ярошовця; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, філософський факультет. – К., 2005. – 52 с.
46. Кафедри метеорології та кліматології Київського національного університету імені Тараса Шевченка – 55 років / [ред. кол.: С.І. Сніжко, В.І. Затула, І.М. Щербань та ін.]. – К., 2004. – 24 с.
47. Киев и Университет Св. Владимира при императоре Николае I. 1825-1855. – К., 1896. – 100 с.
48. Киевский университет: документы и материалы. 1834-1984 / [сост. В.А. Замлинский; ред. кол.: М.У. Белый, Л.В. Губерский, И.И. Ляшко и др.]. – К., 1984. – 191 с.
49. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Імена славетних сучасників / [ред. кол.: В.В. Скопенко, О.В. Третяк, Л.В. Губерський та ін.]. – К., 2004. – 288 с.
50. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Незабутні постаті / [ред. кол.: В.В. Скопенко, О.В. Третяк, Л.В. Губерський та ін.]. – К., 2005. – 464 с.
51. Київський національний університет імені Тараса Шевченка: 1834-2004: ілюстративно-інформаційне видання / [ред. кол.: В. Литвин, Д. Табачник, В. Кремень та ін.]. – К., 2004. – 184 с.
52. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Шляхами успіху / [ред. кол.: В.В. Скопенко, О.В. Третяк, Л.В. Губерський та ін.]. – К., 2006. – 248 с.
53. Київський національний університет у 21 столітті: тези ювілейної науково-теоретичної конференції, присвяченої 170-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 24 черв. 2004 р. / [гол. оргком. В.В. Скопенко; заст. О.В. Третяк, В.П. Гондюл, А.М. Гуржій та ін.]. – К., 2004. – 100 с.
54. Київський університет як осередок національної духовності, науки, культури: матеріали наук.-практ. конф., присвяченої 165-річчю Київського університету: пленарне засідання / гол. оргкомітету В.В. Скопенко; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 1999. – 184 с.
55. Київський університет за 50 років радянської влади / ред. І.Т. Швець. – К., 1967. – 192 с.
56. Київський університет імені Тараса Шевченка: Сторінки історії і сьогодення / за заг. ред. В.В. Скопенка. – К., 1994. – 285 с.
57. Колпакова О.В. Український державний університет у Києві (1917-1920) // Укр. іст. журн. 1993. № 7/8.- С. 30-36.
58. Колпакова О.В. Національна вища школа в Україні (1917-1921 рр.) // Україна ХХ ст.: Культура, ідеологія, політика. К., 1996. Вип. 2. С. 11-12.
59. Конверський А.Є. Філософська думка у Київському університеті : історія і сучасність / А.Є. Конверський, І.В. Бичко, І.В. Огородник. – К., 2005. – 336 с.
60. Kruglova L.B. The study of historic-ethnographic problems in the university of St. Volodymyr in Kyiv, late 19th – early 20th century (Круглова Л.Б. Вивчення історико-етнографічних проблем в Київському університеті Св. Володимира в кінці ХІХ – на початку ХХ століття) // Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. – Вип. 14. – К., 2003. – С. 79-80.
61. Круглова Л.Б. Особливості розвитку Музею історії Київського національного університету імені Тараса Шевченка // Університетські музеї: європейський досвід та українська практика: 36. пр. Міжнар. наук.-практ. конф. (6-7 жовт. 2011 р., м. Київ). – Ніжин: Вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2012. – С. 176-193.
62. Круглова Л.Б. Товариство «Знання» Київського університету та його внесок у розвиток інтелектуального потенціалу України // Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. – Вип. 37. – К.: УНІСЕРВ, 2012. – С. 95-98.
63. Круглова Л.Б. Київське товариство дослідників природи в Університеті Св. Володимира // Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. – Вип. 40. – К.: УНІСЕРВ, 2013. – С. 138-142
64. Марахов Г.И. Киевский университет в революционно-демократическом движении / Г.И. Марахов. – К., 1984. – 118 с.
65. Механіко-математичному факультету – 60 / за ред. М.О. Перестюка. – К., 2000. – 248 с.
66. Нариси з історії геологічних досліджень у Київському університеті / за ред. В.Г. Молявка, О.В. Зінченка. – К., 1999. – 326 с.
67. Нариси історії Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 1834-2004 / [авт. кол.: В.В. Різун, М.С. Тимошик, А.Є. Конверський та ін.]. – К., 2004. – 440 с.
68. Нариси з історії Університету Святого Володимира. – К., 2009. – 224 с.
69. Наука в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка на зламі тисячоліть: довідник / [за заг. ред. В.В. Скопенка; авт. кол.: В.В. Скопенко, О.В. Третяк, В.П. Гондюл та ін.] – К., 2002. – 328 с.
70. Онопрієнко В. Осередки національного відродження: Українські університети 1917-

АНОТАЦІЯ

В статті сформульовані витоки, віхи і основні етапи розвитку українського класичного університету.

1919 рр. // Вісник АН України. – 1992. – № 2. – С. 77-87.

71. Пантелеев Л. Из истории первых лет университета Св. Владимира. – К., 1864.

72. Пастернак С. Из історії освітнього руху на Україні за часи революції 1917-1919 рр. – К., 1920.

73. Патриляк І.К., Боровик М.А., Ляпіна О.В. Нариси з історії Київського університету: Навчальний посібник для студентів історичного факультету. – К., 2009. – 131 с.

74. Попов П.М. Шевченко і Київський університет : до 150-річчя з дня народження поета / П.М. Попов. – К., 1964. – 79 с.

75. Почесні члени і доктори Університету Св. Володимира / авт.-упор.: В.А. Короткий, Т.В. Табенська, Ю.В. Цимбал. – К., 2005. – 328 с.

76. Про навчально-методичну, наукову і виховну роботу фізичного факультету / авт. кол. : І.О. Анісімов, Ф.Г. Герашенко, В.А. Бугров та ін. – К., 2006. – 55 с.

77. Ректори Київського університету. 1834-2006 / В.В. Скопенко, В.А. Короткий, Т.В. Табенська, І.І. Тіщенко, А.В. Шевченко. – К., 2006. – 336 с.

78. Розвиток науки в Київському університеті за сто років / відп. ред. М.А. Кушнар'ов. – К., 1935. – 296 с.

79. Сафонова Є.В. У боях за Батьківщину: вихованці Київського університету у Великій Вітчизняній війні / Є.В. Сафонова. – К., 1995. – 80 с.

80. Сергієнко Г.Я. Київський університет і Т.Г. Шевченко / Г.Я. Сергієнко, Є.С. Сергієнко. – К., 1984. – 125 с.

81. Сіропалко С. Історія освіти в Україні. – Львів, 1937. Очерки по истории органической химии в Киевском университете / под ред. А.И. Киприанова. – К., 1954. – 132 с.

82. Систематический указатель к «Университетским известиям» за 1861-1912 гг. / под ред. В.С. Иконникова. – К., 1913. – VIII, 202 с.

83. Систематичний покажчик до періодичних видань Київського університету (1861-1960) / упоряд. О.Д. Балабанов, Н.М. Недоступ. – К., 1963. – Вип. 1/2. – 376 с.

SUMMARY

The article defines the drains, milestones and major stages of Ukrainian classical university.

84. Систематичний покажчик до «Університетских известий» за 1913-1919 рр. / упоряд. В.М. Щербатюк. – К., 1998. – 25 с.

85. Спекторский Е.В. Столетие Киевского Университета Св. Владимира / Е.В. Спекторский. – Репр. воспр. изд. 1935 г. – К., 2007. – 104 с.

86. Степура Л. Г. Кафедрі мікробіології 70 років : (історія та сучасність) / Л. Г. Степура. – К., 2003. – 52 с.

87. 150 років розвитку вітчизняної історичної науки в Київському університеті / під ред. І. Я. Серіщева. – К., 1993. – 190 с.

88. Сторінки історії. Видатні вчені / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка; під ред. І. Прохоренко. – К., 1999. – 270 с.

89. Тарасенко О.О. Становлення та розвиток історичної освіти і науки у Київському університеті у 1834-1884 рр. / О.О. Тарасенко. – К., 1995. – 276 с.

90. Тимошик М. Її величність – книга: історія видавничої справи Київського університету. 1834-1999 / М. Тимошик. – К., 1999. – 306 с.

91. Українська мова і література в Київському університеті: зб. наук. студій, присвячених 80-річчю кафедр україністики / за ред. М. К. Наєнко. – К., 1999. – 160 с.

92. Факультету кібернетики 30: історія, сподади, кафедри, професура : все для абітурієнта / за ред. О. К. Закусила. – К., 1999. – 217 с.

93. Факультет соціології та психології. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2000. – 18 с.

94. Філософський факультет: (документи та матеріали): до 170-річчя університету та факультету / за ред. А. Є. Конверського. – К., 2004. – 319 с.

95. Хіміки Київського університету: довідник: 70-річчю хімічного факультету присвячується / [авт. кол. : М.С. Слободяник, В.М. Кокозей, Н.О. Щаркіна та ін.]. – К., 2003. – 140 с.

96. Шульгин В. История Университета Св. Владимира / В. Шульгин. – СПб., 1860. – 230 с.

97. Юбилейный акт Императорского Университета Св. Владимира 8 сентября 1884 г. / под ред. В.С. Иконникова. – К., 1885. – XX, 304 с.